

JUSTYNA KOWALSKA

<https://orcid.org/0000-0003-4731-3832>

Uniwersytet w Białymstoku / Instytut Studiów Kobietych (Polska)

University of Białystok / Institute of Women's Studies (Poland)

Działalność naukowa i upowszechniająca badania naukowe Ośrodka Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobietych w 2023 r.

W dniach 16–17 lutego 2023 r. w Białymstoku odbyło się pierwsze w roku 2023 spotkanie o charakterze warsztatowym OBHK. Tematem przewodnim wydarzenia była *Historia kobiet – archiwalia, materiały do badań i ich upowszechnianie*. Wśród uczestników znaleźli się przedstawiciele m.in. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach¹, Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytetu Jagiellońskiego czy też Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Program wystąpień podzielony został na cztery bloki obrad. W pierwszym z nich wystąpili kolejno: prof. dr hab. Ewa Maj (UMCS) – *Publicystyka historyczna w międzywojennej prasie dla Polek*, dr hab. Beata Wałęciuk-Dejneka, prof. UPH – *Słownik niekanonicznych pisarek polskich z XIX i I poł. XX wieku jako materiał do badań – projekt*, dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk (IPN) – *Pomocnicza Służba Kobiet (1940–1947) w zbiorach fotograficznych Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej*, dr Katarzyna Wodniak (UKW) – *Zagraniczna proza sensacyjno-kryminalna w „Przyjaciółce” (1948–1989)* oraz dr Jus-

¹ Obecnie: Uniwersytet w Siedlcach.

tyna Zajko-Czochańska (UwB) – *Moda i praktyka. „Przyjaciółka” jako materiał do badań*. Drugą część obrad rozpoczął referat mgr Justyny Kowalskiej (UwB) pt. *Trendy w modzie „robotniczej w Polskiej Kronice Filmowej*. Tematykę modową podejmowały również prelegentki dr Urszula Sokołowska (UMB) – *Moda Polska – upowszechnianie wzorów dla kobiet w „Kobiecie i Życiu”* oraz dr Maria Bauchrowicz-Tocka (UwB) – *Wzory mody dla kobiet na łamach „Zwierciadła”*. Pozostałe zaprezentowane tego dnia wystąpienia związane były z tematyką periodyku „Przekrój” (prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz – *„Przekrój” i tematyka kobieca. Przyczynek do badań*) oraz archiwum polskiego dziennikarza, pisarza i działacza politycznego – Krzysztofa Teodora Toeplitza (dr Łukasz Jędrzejski – *Archiwum osobiste Krzysztofa Teodora Toeplitza jako źródło do badań historii kobiet. Przypadek korespondencji z Agnieszką Osiecką*).

Pierwszy dzień spotkania członków i współpracowników OBHK zwieńczony został wizytą studyjną w Muzeum Pamięci Sybiru – instytucji poświęconej historiom ludzi – jeńców, więźniów, zesłańców i deportowanych – którzy, począwszy od końca XVI aż do połowy XX w., zsyłani byli w głąb Rosji, a później Związku Sowieckiego – na tereny Syberii.

Obrady zaplanowane na 17 lutego rozpoczął referat przedstawiciela Uniwersytetu w Białymstoku – dr. hab. Adama Miodowskiego, prof. UwB, pt. *Polityczne kariery liderok Ligi Kobiet w latach 1945–1989*. Kolejno w panelu III wystąpiły: dr hab. Krystyna Leszczyńska-Wichmanowska, prof. UMCS – *Przywództwo kobiet w polskiej polityce po 1989 roku*, prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk (UJK), *Luxury Splash of Art – autorski pomysł Kamili Krzyżaniak*, dr hab. Olga Dąbrowska-Cendrowska, prof. UJK – *Polityka przez pryzmat sylwetek kobiet polityków w „Wysokich Obcasach Extra” (2010–2019)* oraz dr Diana Dajnowicz-Piesiecka, *Źródła w badaniach prawnokryminologicznych na przykładzie przestępczości kobiet w Polsce*.

Prezentacja poprzedzająca ostatni tego dnia panel obrad dotyczyła wydawnictwa „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobietych”. CzNISK powołane zostało z inicjatywy pracowników naukowych związanych ze stowarzyszeniem i Wydziałem Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu w Białymstoku, a jego założeniem jest upowszechnianie osiągnięć naukowych z zakresu: historii, nauk o polityce, prawa, socjologii, kulturoznawstwa,

a także literaturoznawstwa. Periodyk udostępniany jest w licznych bazach indeksujących (np. CEJSH, CEEOL, ERIH PLUS, ARIANTA, Google Scholar) oraz znajduje się na liście wykazu czasopism punktowanych zgodnie z punktacją Ministra Edukacji i Nauki².

Referaty zaprezentowane w zwińcżającym spotkaniu panelu przedstawione zostały w następującej kolejności: dr Krzysztof Kosakowski (UwB) – *Obecność kobiet w dokumentach średniowiecznych. Przypadek państw krzyżowych*, dr Krasimira Todorowa – *The State of Research of Women’s History in Bulgaria*, mgr Emila Pobocho (UJK) – *Ada Sari (1886–1968) najwybitniejsza polska śpiewaczka koloraturowa okresu dwudziestolecia międzywojennego*, mgr Natalia Walkowiak (UJK) – *Dla kobiet, o kobietach, przez kobiety – ewolucja pracy kobiecej w Polsce i we Francji. Analiza komparatystyczna*, dr Karolina Wanda Olszowska (UJ), *Turczynki – materiał do badań* oraz mgr Maria Żukowska (UwB), *Kobiety powstania styczniowego na syberyjskim zesłaniu*.

Piąta edycja Białostockiej Letniej Szkoły Historii Kobiet – cyklicznie odbywającego się w ramach działalności OBHK przedsięwzięcia – odbyła się 14–23 lipca 2023 r. w Augustowie. Tematem głównym spotkania były *Badania historii kobiet. Projekty indywidualne i zbiorowe, cz. II*. Założeniem wydarzenia jest, aby brali w nim udział przede wszystkim młodzi badacze – doktoranci piszący rozprawy doktorskie – oraz ich opiekunowie naukowci, a także doktorzy pracujący nad rozprawami habilitacyjnymi. W ramach BLSHK odbyły się również spotkania przybliżające problematykę wydawnictwa Instytutu Studiów Kobięcych (wydawnictwo Humanica) – przede wszystkim „Czasopisma Naukowego Instytutu Studiów Kobięcych”. Tematyka podejmowana podczas wystąpień merytorycznych uczestników wydarzenia przedstawiała się następująco:

- prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz – *Kobieta kultury: dziennikarka Jadwiga Krawczyńska*,
- dr hab. Adam Miodowski, prof. UwB – *Maria Kolendo i jej wkład w podlaską kulturę i naukę jako historyka oświaty regionalnej*,
- dr hab. Beata Wałęciuk-Dejneka, prof. UHP – *Słownik niekanonicznych pisarek polskich z lat 1800–1950 jako materiał do badań – projekt zbiorowy*,

² Komunikat Ministra Edukacji i Nauki z dnia 17 lipca 2023 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych.

- dr Urszula Sokołowska – *„Kobieta i Życie” i moda lat 80.*,
- dr Maria Bauchrowicz-Tocka – *Kobiety kultury Łomży. Sylwetka Wiesławy Szymańskiej*,
- dr Krzysztof Kossakowski – *Represje skierowane przeciwko kobietom w czasie powstania styczniowego*,
- dr Agnieszka Zaniewska – *Komitet Gospodarstwa Domowego w działalności Ligi Kobiet*,
- dr Justyna Zajko-Czochańska, *„Gospodyni” – cechy formalno-wydawnicze periodyku dla kobiet wiejskich*,
- mgr Justyna Kowalska – *Problematyka kobieca w przekazie PKF – kobieta w rodzinie*,
- mgr Patrycja Dajnowicz – *Kobiety POLSKIEJ MODY*,
- dr Anna Snarska – *Wystawa o historii kobiet jako forma zajęć edukacyjnych w szkołach średnich*,
- dr hab. Lidia Michalska-Bracha, prof. UJK – *O projekcie edycji krytycznej materiałów Marii Bruchnalskiej (1869–1944), lwowskiej publicystki i działaczki społecznej*,
- mgr Karolina Biedka – *Portret malarki zapomnianej Anny Alma-Tademy (1867–1943)*,
- mgr Monika Sobczak, *Postać Jekateriny Pawłownej Pieszkowej – delegatki PCK w ZSRR na łamach polskiej prasy dwudziestolecia międzywojennego*,
- prof. dr hab. Arkadiusz Adamczyk – *Suwałczanka. Aleksandra Piłsudska (1882–1963)*,
- dr hab. Marek Białokur, prof. UO – *Aleksandra Piłsudska i inne. Kobiety docenione i upamiętnione przez Sejm i Senat RP*,
- dr hab. Olga Dąbrowska-Cendrowska, prof. UJK – *Prasa kobieca w Polsce w latach 1990–1999. Najważniejsze tytuły i redaktorki naczelne oraz procesy zachodzące w obrębie segmentu prasowego*,
- dr Diana Dajnowicz-Piesiecka – *Funkcjonowanie kobiet i mężczyzn w nauce z perspektywy Narodowego Centrum Nauki*,
- mgr Weronika Sałek – *Kobiety show-businessu i żony oraz partnerki osób sławnych. Pojęcie przestrzeni publicznej i prywatnej na łamach „Vivy!” w latach 1997–2001*,
- mgr Maria Żukowska – *Problematyka kobieca na łamach „Głosu Kobiet” (wybrane zagadnienia)*,

- mgr Agnieszka Witek – *Placyda Bukowska – malarka, plastyczka, kobieta kultury*,
- dr Dorota Gajda-Szczegieliński – *Pierwsze Damy III Rzeczypospolitej. Portret zbiorowy*,
- mgr Magdalena Wołowska-Rusińska – *Aleksandra Piłsudska i szlak edukacyjny „Suwałczanki”*.

Wydarzeniem towarzyszącym BLSHK była wizyta studyjna w Suwałkach pt. *Śladami Aleksandry Piłsudskiej*, organizowana we współpracy z Muzeum im. Marii Konopnickiej – z wykładem eksperckim mgr Magdy Wołowskiej-Rusińskiej.

Ostatnie, realizowane w ramach działalności Ośrodka Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobietych w 2023 r. spotkanie odbyło się 19–20 października 2023 r. w Białymstoku. Przewodnim tematem dwunastego już z kolei przedsięwzięcia były *Dzieje kobiet: metodologia badań i zasoby źródłowe. Kontynuacja*.

Pierwszą część obrad rozpoczął referat prof. dr hab. Virginii Jureniene (Uniwersytet w Wilnie) pt. *Materials for research on the history of women in Lithuania*, natomiast jako kolejne wystąpiły prelegentki: mgr Katarzyna Gawęcka – *Halina Mickiewiczówna – biografia i jej dokumenty osobiste*, mgr Barbara Ligęza (przewodnicząca Łódzkiego Oddziału Wojewódzkiego Ligi Kobiet Polskich) – *Archiwalia Ligi Kobiet w Łodzi jako materiał do badań historii kobiet* oraz dr Justyna Zajko-Czochańska (UwB) – *Metody upowszechniania i popularyzacji nauki w społeczeństwie na podstawie działalności Instytutu Studiów Kobietych*.

W drugim, ostatnim tego dnia panelu wystąpili: dr hab. Adam Miodowski, prof. UwB – *Zasoby źródłowe do poznania dziejów kobiet. Dotychczasowe ustalenia i postulaty*, prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz (UwB) – *Zasoby źródłowe do badań historii kobiet kultury (projekt)*, a także dr hab. Oksana Voytyuk, prof. UwB – *Działalność krymsko-tatarskich kobiet w warunkach aneksji Krymu i wojny w Ukrainie*.

Kolejny dzień obrad merytorycznych poprzedziła wizyta studyjna na Kampusie Uniwersytetu w Białymstoku prezentująca wystawę pt. „Kobiety. POLSKA MODA”. Panel merytoryczno-dyskusyjny prowadzony przez prof. dr hab. Małgorzatę Dajnowicz oraz dr Justynę Zajko-Czochańską przybliżył uczestnikom spotkania główne cele wystawy: upowszechnienie historii Polek poprzez ekspozycję wystawową na temat historii mody i ubioru w Polsce w XX w.

oraz spopularyzowanie wiedzy o postaciach zasłużonych dla rozwoju polskiej mody i przemysłu odzieżowego po 1945 r.

Po dotarciu do docelowego miejsca obrad, uczestnicy spotkania mieli okazję zapoznać się z referatami: mgr Marty Kupczewskiej (UwB) – *Kobieta pisząca na przykładzie korespondencji Katarzyny z Ostrogskich Zamoyskiej – perspektywy badawcze*, mgr Justyny Kowalskiej (UwB) – *Kobiety kultury (upowszechnianie tematyki na przykładzie „Słownika Kobiet Kultury”, cz. 1 i 2)*, dr Marii Bauchrowicz-Tockiej (UwB) – *Helena Filochowska – kobieta kultury, pisarka, dziennikarka, rzeczniczka sprawy polskiej poza granicami kraju*, dr Agnieszki Suplickiej (UwB) – *Kobiety – nauczycielki w materiałach źródłowych archiwów Brześcia, Grodna i Wilna*, dr Agnieszki Zaniewskiej (UwB) – *Kronika jako źródło do badań historii kobiet*, a także dr Diany Dajnowicz-Piesieckiej (UwB) – *Kobiety nauki (analiza aktywności naukowej na podstawie materiałów NCN)*.

Prelegenci występujący w ostatnim panelu zaprezentowali przygotowane przez siebie referaty w następującej kolejności: dr Krzysztof Kossakowski (UwB) – *Źródła do dziejów kobiet kultury na podstawie zbiorów Muzeum Historycznego (wybrane)*, mgr Joanna Januszkiewicz – *Książki kucharskie jako historyczne źródło wiedzy o społeczeństwie, obyczajach i tradycjach*, lic. Aleksandra Stachurska – *Tematyka kobieca w „Tygodniku Suwalskim”*, lic. Patrycja Pawluczuk – *Analiza zawartości czasopisma „Pani Domu”* oraz lic. Weronika Czerniawska – *Kobiety Powstania Warszawskiego (sanitariuszki, łączniczki, patrol sanitarny)*.

Warte zaznaczenia jest, że wyniki dociekań naukowych zarówno członków, jak i współpracowników Ośrodka Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobięcych prezentowane są w formie referatów na cyklicznych spotkaniach organizowanych przez instytucję, ale również jako artykuły naukowe w „Czasopiśmie Naukowym Instytutu Studiów Kobięcych” oraz innych publikacjach Wydawnictwa Humanica. Działalność ISK prezentowana jest też w mediach, przede wszystkim na antenie TVP Białystok oraz w Polskim Radiu Białystok.